

Szívesen ajánlom elolvasásra...

Könyvtár a megyeházán : Napló, dokumentumok és kommentárok az 1950-es Kaposvári Olvasóterem rövid életéről-életéből / Gerő Gyula : kiad. a Megyei és Városi Könyvtár. – Kaposvár : MVK, 2002. – 153 p. (Válogatott fejezetek kudarcaim történetéből ; 1.) (Somogyi könyvtártörténeti füzetek, ISSN 1218-4470 ; 4.)

ISBN 963-00-9901-2

Szívesen ajánlom elolvasásra Gerő Gyula (1925–) kisdied művét. Ha a bibliográfiai leírás egyes elemeit némileg kibővítem, akkor máris kikerekedik: szerzőnk miről szól, hogyan szól. És: miért érdemes és élvezetes elolvasni.

Noha az a bizonyos olvasóterem Kaposvárott összesen három hónapot élt meg (1950. április 5.–június 23.), a vele kapcsolatos „holdudvari” események bő ábrázolása folytán sok vonatkozása tárul fel előttünk annak az „összevisszaságnak”, amely a mai közkönyvtári rendszer kezdeteit jellemezte.

Az ábrázolás aprólékos hitelességét az akkor 25 éves szerzőnk „naplószerű jegyzetlapjai” és levelei-tervezetei garantálják mindenekelőtt, melyek a

rövidke pályafutás mindennapjaiban keletkeztek. Ehhez a „gerincvonulathoz” csatlakoznak az immár „75 éves elmúlt” szerző kommentárjai – magyarázatai, bölcsességei.

Ő maga – láttatóan és kikezddhetetlen ethosszal – erről így ír: „... a naplónak e könyvben közlése teljes: az első bejegyzéstől az utolsó soráig egyetlen szó kihagyása és megváltoztatása nélkül tartalmazza írójának egykori gondolatait, mert a szerző tudja, hogy a kor gondolkodásmódját, hangulatát és nézetvilágát csak az akkor megélt dolgok, elhangzott vélemények szépítés, kozmetikázás nélküli közlése, közvetítése adhatja vissza. Ezt követeli meg a történelmi igazsághoz való hűség és az emberi-szakmai tisztesség is. A közreadónak mindössze a magyarázathoz van joga. Ezért ahol stílusbeli vagy értelmezési okokból szükséges, szögletes zárójelbe tett megjegyzések segítik a leírtak tisztázását – tisztán látását.” És persze: a már említett, e megjegyzéseknél bővebb kommentárok.

Bizony-bizony, helytállóan jegyzi meg szerzőnk művének más helyén: több mint ötvenéves szövegei nemegyszer rossz, kedvezőtlen színben tűntetik fel őt magát, tehát, mondom én: itt egyfajta viviszekcióról van szó. „A jelen, a XXI. század érdeklődője az itt következő feljegyzésekből nemcsak azt hüvelykezhetsi ki, hogy egy – a szörnyű XX. század közepén, az úgynevezett népi demokrácia és »kultúrforradalom« első éveiben élt és tevékenykedett – újonc könyvtáros miként gondolkodhatott egyáltalában, milyen határokat, korlátokat mert, vagy nem mert átlépni.” Szerintem a műnek ez a személyi síkja még érdekesebb, mint a könyvtörténeti. Érdemes volna vele kapcsolatban külön tanulmányt írni a „miként gondolkodhatott egyáltalában” társadalmi és politikai okairól. Az akkoriban dívó hitekről, hinni akarásokról/muszájokról és félelmekről.

Vékonyka, de az egész művön keresztül tartó szólam a „nagy magyar linkséget” mutatja be. Az ígérek be nem tartását, elfelejtését, letagadását. Folytonos szereplést e szólamnak az biztosít az írásban, hogy Gerő Gyulát szinte az olvasóterem létezésének egész tartalma alatt ingyen dolgoztatták, miközben ő mindenütt és mindenkinél folyvást sürgette soványka illetményének kifizetését. Erre csak a kaposvári szereplés (Bajára vivő) végkifejlete előtt került sor.

A fentiekből – remélem – kitetszik, miért, milyen mibenlétéért érdemes Gerő Gyula könyvecskéjét elolvasni. És miért élvezetes? Mert már-már zseniális szakmai „rájövésai” bájosan (igen-igen, így) ötvöződnek a nagyon egzaktan előadott „újdondá-szi” naivságokkal és túlbuzgóságokkal, ami – s ez ritka szakirodalmi velejáró – kétségtelen „olvasási jókedvre” hangol.

Szinte illenék megköszönni Gerő Gyulának a nap-lószerű jegyzetlapok, levelek, egyéb dokumentu-mok és kommentárok közzétételét. Summázva: kisdedségében is fontos publikációval állt elő. S ahogy nézem a róla készült bibliográfiai leírást: annak egyik sorozatcíme ígéretet tartalmaz. Ezért várható: előbb-utóbb további kudarcainak elmesé-lésével is megajándékozza a könyvtáros szakmai Nagyjérdeműt.

Futala Tibor

Nemzeti könyvtárak a globalizáció korában

Bevezetés

A nemzeti könyvtárak gyors fejlődésének indultak a II. világháború után, de az utóbbi tíz évben újabb lendületet nyertek. A nyelvi és kulturális identitás megőrzésének fellegetváraivá váltak, amit jól mutat a volt Szovjetunió területén alakult államokban indult nemzeti könyvtári építkezések sora, vagy a Katalán Nemzeti Könyvtár Spanyolországban, vagy a Svédországban működő Kurd Nemzeti Könyvtár. Ezen írás megvizsgálja a nemzeti könyvtárak szerepét a telekommunikációs, audio-vizuális és média iparágak konvergenciájának viszonyai között, s funkcióikat a globalizáció korá-ban.

1970-ben született az UNESCO meghatározása a nemzeti könyvtárak feladatairól. Ez olyan időtálló-nak bizonyult, hogy 1987-ben szinte változatlanul erősítette meg az UNESCO. Mégis, több kéte-ly merült fel vele szemben; legpregnansabban *Maurice Line* fogalmazta meg ezeket, tekintettel az információs technológiákra és a könyvtárakat ösz-szekötő hálózatokra. Arra mutatott rá, hogy vannak megvalósítható alternatívái a jelenlegi nemzeti könyvtári koncepciónak (pl. a köteles példányok elosztott kezelése, a nemzeti bibliográfia előállítá-sa kooperációban a magánszektorral, országos ellátási rendszer a példányok egy helyen való megőrzésével szemben).

A nemzeti könyvtár *sugaras modelljét* főképpen a könyvtári automatizálás és a közös katalógusok megteremtése kérdőjelezte meg, de közrejátszott benne az is, hogy a nemzeti könyvtárak képtele-nek voltak lépést tartani a társadalmi változásokkal és a megváltozó ízléssel. A kulturális fogyasztás-ban már nem a könyvkultúráé a központi szerep, hanem osztoznia kell az egyéb médiumokkal. A közkönyvtárak a 70-es években megnyitották ka-

puikat az új hordozók előtt, de a nemzeti könyvtá-rak többsége továbbra is elitista és kutatásra ori-entált maradt, s figyelmét a nyomtatott dokumen-tumokra korlátozta. Természetesen ez alól voltak kivételek, de a trendet jelzi a zenei, film- vagy au-diovizuális nemzeti archívumok létrejötte.

A nemzeti könyvtárak vezetőinek fő gondja az volt a 70-es és 80-as években, hogy ne terheljék túl intézményeiket az információrobbanás eredmé-nyeképpen mutakozó dokumentumáradattal. Ezért védekeztek a nem hagyományos dokumentumok ellen, s idegenkedtek a telekommunikációs háló-zatoktól is, ha csak az automatizálás nem kap-csolódott közvetlenül a nemzeti bibliográfiához vagy a könyvtári szolgáltatásokhoz. Ez az intro-vertált attitűd csak a használók bizonyos körére volt tekintettel, s figyelmen kívül hagyta a köznap-i használók igényeit. A helyzetet jellemzi, hogy *Mitterrand* elnök koncepciója a Très Grande Biblio-thèque-ről éppen ezt az ellentmondást kívánta feloldani: egy olyan könyvtárat akart, amely egyi-dejűleg tesz eleget a nyilvános és a nemzeti könyvtári küldetésnek.

A globalizáció – félelmetes kihívás

Paradox módon új nemzeti könyvtári épületek sora épült a 90-es években, éppen akkor, amikor a könyvkultúra végével fenyegetett az elektronikus kiadás. De éppen az új épületek tették lehetővé, hogy a nemzeti könyvtárak belépjenek a „hálóza-tosított” társadalomba. S éppen a különféle doku-mentumtípusok – köztük az elektronikus doku-mentumok – tárolásához és szolgáltatásához van szükség jól megtervezett és bőséges terekre.

Az infrastrukturális fejlődés megerősítette a nem-zeti könyvtárak aspirációját arra, hogy a könyvtári